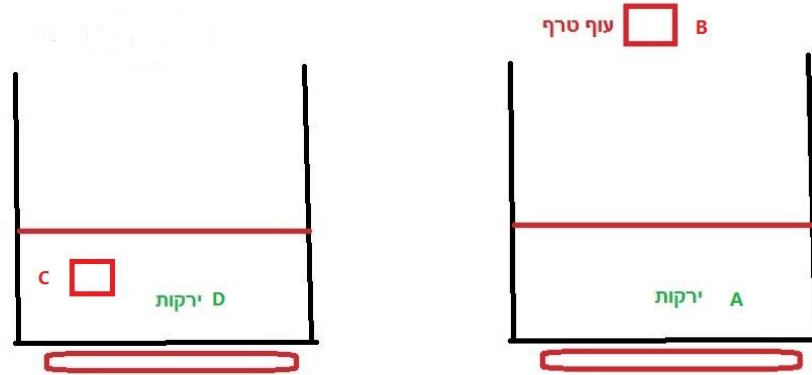

קישור לשיעור :

https://us02web.zoom.us/rec/share/KeV3NUu-O-NqkjftWBhHLI6C7EAw0JqtBJ5Iy3Q4ZLc_Ye8lxF9MO-66mKu6iU5Y.RAUyN2QP4fl5X5iA?startTime=1654073482000

סעיף ד : האם ניתן לצרף ההיתר הבלוע בקדירה

הקדמה: תבשיל שהיה בו ששים בעת נפילת חתיכת האיסור, ואח"כ הוציאו מעט מההיתר עד שאין 60 בוודאי שנאסר התבשיל, שכיון שהאיסור עדיין רותח חיישינן שיצא טעמו בסוף הבישול בעת שלא היה 60 כנגדו.

שעת שבא לפנינו : נפח הירקות D, נפח העוף C

שעת נפילה : נפח הירקות A, נפח העוף B

שאלות:

1. אם בשעה שנפל האיסור היה בהיתר ס' כדי לבטלו : כגון שבעלת הבית

בישלה עוף וירקות לפי מתכון מדויק. $A = 60$ זיתים, $B = 1$ זית

א.1. אם יש עדיין ס' בשעה שבא לפנינו (לפני הרב, כגון שבא בעלה וגילה שהעוף אינו לפי הכשרות

שהוא מקפיד עליה), מה הדין? $D = 30$ זיתים, $C = 0.5$ זית.

ב.1. אם אין ס' בשעה שבא לפנינו, האם אפשר לצרף הבלוע בכלי כדי להתיר? האם יש הבדל בין

מין במינו למין בשאינו מינו? $D = 50$ זיתים, $C = 0.9$ זית.

ג.1. אם בשעה שבא לפנינו אין האיסור בעין, כגון שבעלה אמר לאשתו בטל. שהעוף לא לפי

הכשרות, והיא מיד זרקה אותו. ובא הבעל ושאל הרב מה לעשות, מה הדין?

2. **אם לא נודע לנו אם היה ס' בשעה שנפל האיסור :**

- 2.א. **אם אין ס' בשעה שבא לפנינו, מה הדין? אולי נוכל לומר שהאיסור הוא כמו שבא לפנינו וההיתר החסר נבלע בקדירה ונצרף אותו כדי להשלים ההיתר החסר?**
- 2.ב. **אם יש ס' בשעה שבא לפנינו? מה הדין במין בשאינו מינו?**

3. **אם בשעה שנפל האיסור לא היה ס', ועכשיו יש ס'?**

תשובות על סעיף ד

1. **אם בשעה שנפל האיסור היה בהיתר ס' כדי לבטלו :** כגון שבעלת הבית בישלה עוף וירקות לפי

מתכון מדויק. $A = 60$ זיתים, $B = 1$ זית

1.א. **אם יש עוד ס' בשעה שבא לפנינו (לפני הרב) כגון שבא בעלה וגילה שהעוף אינו לפי הכשרות**

שהוא מקפיד עליה, מה הדין? $D = 30$ זיתים, $C = 0.5$ זית.

ת. פשוט שמותר.

1.ב. **אם אין ס' בשעה שבא לפנינו, האם אפשר לצרף הבלוע בכלי כדי להתיר? האם יש הבדל בין**

מין במינו למין בשאינו מינו? $D = 50$ זיתים, $C = 0.9$ זית.

ת. **לרש"י והרמב"ם מותר כי משערים שנבלע ההיתר בקדירה. הרשב"א אוסר כיון שההיתר**

הצמק יותר מהאיסור ועכשיו האיסור נותן טעם בהיתר ואוסר אותו. ואע"פ שאם נצרף את ההיתר

הבלוע בדפנות היה 60, מ"מ אין מקילים לראות את הבלוע בדפנות כאילו הוא בעין בתוך הקדרה.

בתערובת מין בשאינו מינו שצריך 60 מן התורה. אבל יש להתיר רק במין במינו שבטל ברוב מן

התורה. וכך למד הרשב"א ממשמעות הגמ' דף צח ע"א "דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע?" , שדווקא

באופן שלא ידע בשעת נפילה אם היה ששים אין לצרף הבלוע אבל אם ידוע שהיה 60 יש לצרף

ודווקא במין במינו ששם מדובר בחלב בבשר שומני. **וכן פסק מרן. אבל המהרש"ל (ים של שלמה**

פ"ז סי' לד) אוסר גם במב"מ כיון שלא יודעים לשער כמה בלוע בדפנות וכמה פעמים יבוא קלקול

מזה, אלא לעולם משערים כמו שבא לפנינו. וכן הסכמת האחרונים. **וגם בהפסד מרובה אין להקל**

וכן המנהג (זב"צ, כף החיים. ואף שהפרי"ח ועוד מקילים בזה וכן נראה מדברי המהרש"ל עצמו).

1.ג. **אם בשעה שבא לפנינו אין האיסור בעין, כך שא"א לדעת אם יש 60 עכשיו (כגון שבעלה אמר**

לאשתו בטל. שהעוף לא לפי הכשרות, והיא מיד זרקה אותו. ובא הבעל ושאל הרב מה לעשות),

מה הדין?

ת. מותר שמחזיקים ההיתר על חזקתו.

2. אם לא נודע לנו אם היה ס' בשעה שנפל האיסור:

2.א. אם אין ס' בשעה שבא לפנינו, מה הדין? אולי נוכל לומר שהאיסור היה בשעת נפילה כמו שבא לפנינו וההיתר היה בו 60 בשעת נפילה והתמעט ע"י שנבלע בקדירה ונצרף אותו כדי להשלים ההיתר החסר?
ת. פשוט שאסור. וזה כוונת רבנן שאמרו לרב אשי דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע (חולין צח ע"א).

2.ב. אם יש ס' בשעה שבא לפנינו?

ת. מותר אף במבשא"מ ואין חוששים שמא לא היה 60 בשעת נפילה והצטמק האיסור יותר מההיתר כך שעכשיו שבא לפנינו יש 60, כי לא מחזיקין איסור (ט"ז ה, פר"ת ד, משב"ז ד, חו"ד ח"י ז'; **שלא כפר"ח** שהחמיר בזה וחושש שמא האיסור התמעט יותר מההיתר ואינו מתיר אא"כ היה 60 בשעת נפילה וכשבא לפנינו נעלם האיסור). ואפילו אם יש עצמות בהיתר ואין עצמות באיסור שמסתבר שהאיסור הצטמק יותר מההיתר (משב"ז, דרישה א, יד יהודה יא).
אבל אם האיסור הוא דבר רך שדרכו להתמעט ע"י הבישול כגון חלב (בצריה), אע"פ שיש כעת 60 כנגדו, אסור כל שלא ראינו שיעור האיסור בשעה שנפל. ורק בתערובת **מין במינו יש להקל** אם ידוע בוודאי שהיה רוב בשעת נפילה ואפשר שהיה 60 כדין נשפך. (יד יהודה יא).

3. אם בשעה שנפל האיסור לא היה ס', ועכשיו יש ס'? אולי נתיר כי נאמר שחלק מהאיסור התאדה וההיתר נשאר כמות שהיה, ועכשיו שיש 60 זה כאילו שהוסיפו היתר ואין כבר יותר טעם של איסור.

ת. אסור, שיש לומר שהאיסור התמעט יותר מההיתר כי הוא נבלע בגוף הכלי ויפלט בהיתר כפי שתמיד מתחשבים באיסור הבלוע בכלי.

עיון שאלה בדרשו צט ג, ד.

חולין דף צז: אמר רבי חנינא: כשהן משערין, משערין ברוטב, ובקיפה, ובחתיכות, ובקדרה; **איכא דאמרי: בקדרה עצמה, ואיכא דאמרי: במאי דבלעה קדרה.**

רש"י: במאי דבלעה קדרה - **אם ראינוהו כשנפל שם קודם שנתמעט** ואנן משערין אותו לאחר שנתבשל לכמות שנפל שם ואין בהיתר ששים בו אומדים כמה בלעה

קדרה מן ההיתר לפי שכשנפל שם היה היתר הרבה ונתמעט בבליעת הקדרה, אבל בקדרה עצמה לא משערין. וכיון דאיפליגו לישני **ואיסורא דאורייתא היא אזלינן לחומרא ולא משערין בקדרה. ועיקר הדבר כמות שהוא בא לפנינו משערין ליה ולא משערין במאי דבלעה קדרה מן ההיתר לפי שאף מן האיסור נבלע** ונתמעט מכמות שהיה. וכדאמר' לקמן (דף צח) אטו דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע.

דף צח. ההוא כזיתא תרבא דנפל בדיקולא דבשרא, סבר רב אסי
לשעוריה במאי דבלע דיקולא, אמרי ליה רבנן לרב אסי: **אטו**
דהיתרא בלע, דאיסורא לא בלע?

רש"י: סבר רב אסי לשעוריה - היתרא
ולאוסופי עלה מה שבלעה קדרה כדי
לבטל את האיסור, והאיסור היה משער

כמו שהוא בא לפנינו מצומקת. דאיסורא לא בלע - בתמיהא אף האיסור נצטמק וכשנפל היה בו יותר **אלא**
הכל משערים כמות שאנו רואים.

הרשב"א פירוש בחידושו: וכגון שנפל שם חלב ולא נודע שיעורו בשעת נפילה (לא ידוע אם יש 60 בהיתר
נגד האיסור) ועכשיו כשבא לפנינו נמצא כזיתא ולא היה עכשיו בקלחת ששים זיתים לבטל האיסור,
ורצה רב אסי לשער הכזית כמות שהוא עכשיו וההיתר כשעת נפילה ולצרף מה שבלעה הקדרה, וא"ל
רבנן כשם שנצטמק ההיתר כך נצטמק האיסור והכל כשעה שבא לפנינו משערין אותו.

שיטת רש"י

חידושי הרשב"א: ובמאי דבלעה קדרה כגון שנפל שם איסור, ולא נודע שיעורו בשעת נפילתו, וראינו
מה שבקדרה בשעת נפילה, והיה שם רוטב הרבה. ועכשיו כשבא לפנינו לא נמצא בהיתר ששים כנגד
האיסור שבא לפנינו, כגון זה מצטרפין מה שבלעה הקדרה מן ההיתר משעת נפילה עד עכשיו שבאותה
שעה היתר הרבה היה שם, ונשאר האיסור מצומק כמותו כמו שבא לפנינו. אבל בקדרה עצמה לא
משערין, וכתב רש"י וכיון דאיפליגו לישני... ועיקר הדבר... נראה שהוא ז"ל דחה תחילה לישנא קמא
מפני הלשון השני דאזלינן בהו לחומרא, ואח"כ דחה אף השני מדאמרין לקמן אטו דהיתרא בלע
דאיסורא לא בלע, והלכך לא קיי"ל כחד מהני לישני כלל, אלא כדרך שבא לפנינו משערין ההיתר
והאיסור. ומיהו נראה שאף הוא ז"ל מודה ובא שאם ראינו האיסור בשעת נפילתו (והיה 60 בהיתר נגד
האיסור בשעת נפילה), ולא נתמעט בשיעור אחד עם ההיתר (וכשבא לפנינו לא היה שישים בהיתר), כגון
זה מצטרפין ומשערין ההיתר שנבלע בקדרה וגם האיסור שנבלע, והולכין אחר שעת נפילת האיסור
לתוך ההיתר.

וכן פירש הר"ן (לד): דלפי רש"י איירי בשלא ראינוהו אבל כשראינו ההיתר והאיסור מודה דמשערין
במה שבלעה קדירה. ונראה לו שיש ט"ס בפירוש"י וצ"ל בשלא ראינו האיסור בשעת נפילתו.

אבל **משמרות כהונה** הקשה על פירושם דלפי זה אמאי לא מפרש לה רש"י בראינוהו וא"ש עם גמ'
דלקמן. ותירץ דמסתמיות הגמ' משמע ליה דאיירי ברוב פעמים דבא לשאול ולא ראינוהו. והמשמרות
כהונה מפרש דברי רש"י בראינוהו להאיסור אבל לא ראינו להיתר, ומשערין האיסור כמות שנפל וההיתר
במה שבלעה.

והביאור הגר"א (ה) מפרש: ערש"י שם ד"ה במאי כו' ועיקר הדבר כו' ור"ל אם לא ראינו האיסור בשעת נפילתו, ור' חנינא מיירי שראינו האיסור בשעת נפילתו והוא עכשיו כמו שהיה ולא נצטמק וההיתר נצטמק.

נראה שלכל המפרשים: בראינו האיסור וההיתר והיה בו סי' ואחר כך ראינו שנבלע מן ההיתר יותר משערי' במה שבלעה קדירה. **ואם לא ראינו** משערי' כמו שבא לפנינו.

שיטת הרמב"ם (פרק טו, הלכה כד): כשמשערין בכל האיסורין בין בששים בין במאה בין במאתים, משערין במרק ובתבלין ובכל שיש בקדרה **ובמה שבלעה קדרה** מאחר שנפל האיסור לפי אומד הדעת, שהרי אי אפשר לעמוד על מה שבלעה בצמצום.

לחם משנה: שם בגמרא (דף צ"ז ב) אמר ר' חנינא ... **ופירש"י** ראינוהו כשנפל שם קודם שנתמעט ואנן משערין אותו לאחר שנתבשל לכמות שנפל שם ע"כ. **ונראה שזו היא כוונת רבינו** שצריך לשער האיסור כמו שנפל כשראוהו שנפל וכן מה שבלעה הקדרה ולא פליג זה למאי דאמר לקמן (דף צ"ח) ההוא כזיתא דתרבא וכו' סבר רב אשי לשעוריה וכו' אטו דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע דהתם היינו טעמא מפני שלא ראה האיסור כשנפל ולא היה יודע לשער האיסור אבל היכא דמשער האיסור ודאי דמשערין מאי דבלעה. **אי נמי** י"ל דהך דקאמר דבלעה הקדרה פליג אדרב אשי לקמן ופסק רבינו כי הך דהכא דמשערין האיסור כמות שהוא ומה שבלעה הקדרה דכיון דהשיעורים הם מדרבנן הקילו.

ומשמרות כהונה דחה את תירוץ השני שהלח"מ וכתב: ותמהני דבפ"ט דין ט' כי דמשערין בקיפה וברוטב וכו' ולא כתב במאי דבלעה קדירה ע"ש, ע"כ נראה דמ"ש בפט"ו היינו בראינוהו.

שיטת הרשב"א

הרשב"א בחידושו **דחה סברת רש"י**: ומיהו נראה שאף הוא ז"ל מודה ובא שאם ראינו האיסור בשעת נפילתו ולא נתמעט בשיעור אחד עם ההיתר כגון זה מצטרפין ומשערין ההיתר שנבלע בקדרה וגם האיסור שנבלע והולכין אחר שעת נפילת האיסור לתוך ההיתר, וכן פירשו אחרים דהיינו מאי דבלעה קדרה דאמר ר' חנינא, **וזה מן התימה דכיון שעכשיו אין בהיתר ששים לבטלו למה אינו חוזר האיסור ואוסר את ההיתר** שאין בו עכשיו כדי להעלותו שהרי אלו נפל איסור זה בקדרה אחרת היה אוסר בשיעורו ומאי שנא קדרה זו מקדרה דעלמא.

ומפרש הכי סברת הרמב"ם: והרמב"ם ז"ל כי שמשערים באומד יפה כמה נבלע ועומד בדפני הקדרה ואותו הוא שמצטרפין להיתר, מפני שאנו רואין אותו כאלו עומד בעין בחוץ ומצטרף למה שבתוך הקדרה **אבל מה שפחת מחמת האור שכלה ואבד לא**.

ואח"כ הביא פי' האחרים וסיים ומסתברא דדוקא במין במינו מקלי'. [ולא הבנתי פשוטן של דבריו, ולא הפירוש של ביאור הגר"א על סברת הרשב"א]

הטור כתב שכך פסק הרשב"א: ויראה לי מין במינו שמן התורה בטל ברוב וחכמים הצריכו ששים תולין להקל אבל מין בשאינו מינו כזית בכדי אכילת פרס דבר תורה ואפי' טעמו כעיקרו אין תולין בו להקל ואין משערין אלא במה שבא לפנינו. נראה שפסק כרש"י בדאורייתא לשער כמו שבאה לפנינו ובדרבנן כרמב"ם ולצרף גם את הבלוע שבקדרה.

הלכח

סעיף ד: משערים ברוטב ובקיפה ובחתיכות. ומשערין ההיתר והאיסור כמו שבא לפנינו, אף על גב שהיה בהיתר יותר מתחלה ונתמעט בבישולו ונבלע בקדרה. והני מילי במין בשאינו מינו, אבל אם הוא מין במינו משערין גם במה שבלעה הקדרה ועומד בדופני הקדרה. ומשערים זה באומד יפה, ורואין אותו כאילו הוא בעין, אבל מה שכלה ואבד מחמת האור אינו מצטרף, שזה כלה לגמרי.

ט"ז ה: וא"ל אמאי אנו מתירין ביש עכשיו ששים לפנינו שמא בעת נפילת האיסור היה האיסור גדול מאוד ונצטמק ממנו הרבה ממה שנצטמק ההיתר דאחזוקי איסורא לא מחזיקין כיון שעכשיו אין ריעותא ויש ס'.

הט"ז והש"ך פסקו כהרש"ל: אפילו ראינו האיסור לפני שנפל ולא התמעט, משערין הקדרה כמו שהיא מכיון שאין אנו יכולים לשער כמה מההיתר נבלע בקדרה. והפר"ח (ז) כתב שראוי להורות כן אם לא בשעת הדחק.

הלכה למעשה לפי הזבחי צדק (יג-טז)

- א. אם בשעה שנפל האיסור היה בהיתר ס' כדי לבטלו:
- אם יש עוד ס' בשעה שבא לפנינו, ודאי מותר,
 - אם אין ס' בשעה שבא לפנינו, אזלינן בתר השתא ואסור. אף במב"מ ושעת הדחק, לפי דאנן לא בקיאי לשער בבלוע,
 - אם בשעה שבא לפנינו אין האיסור בעין, כגון שזרקו או שניתך לתוך התבשיל, מעמידין הדבר על חזקתו ומותר.
- ב. אם בשעה שנפל האיסור לא היה ס', אע"פ שיש עכשיו ס' הכל אסור.
- ג. אם לא נודע לנו אם היה ס' בשעה שנפל האיסור:
- אם אין ס' בשעה שבא לפנינו אסור,

• אם יש ס' בשעה שבא לפנינו מותר, דלא מחזיקינן איסורא, אף במין בשא"מ (דלא כהפר"ח שאוסר),

מיהו אם היה האיסור דבר שהוא ניתך בנקל כגון חלב (בצירי) אסור.

סעיף ה: ביטול איסור לכתחילה

- שאלה 1.** ק"ל דאין מבטלים איסור לכתחילה, האם זה מן התורה או מדרבנן? הבא מקורות מהגמ' ודעות הראשונים. עיין רשב"א בתורת הבית.
מה הנ"מ אם זה מן התורה או מדרבנן? (עיין ש"ך סוף ס"ק ז, רע"א על גליון השו"ע).
- שאלה 2.** כלי שבלע איסור והוא בן יומו, מותר להגעילו במים חמים שיש בהם ששים נגד דפנות הכלי. מדוע אין בכך איסור מבטל איסור לכתחילה?
- שאלה 3.** הבא אופנים שונים של שגגה. ט"ז ס"ק ט, פ"ת ס"ק ה.

תלמוד בבלי מסכת חולין דף צח עמוד ב

והתניא: זהו היתר הבא מכלל איסור, זהו למעוטי מאי - לאו למעוטי כל איסורין שבתורה? אמר אביי: לא נצרכא אלא לרבי יהודה, דאמר: מין במינו - לא בטיל, קמ"ל: דהכא בטיל, וליגמר מיניה! גלי רחמנא ולקח מדם הפר ומדם השעיר תרוייהו בהדי הדדי נינהו - ולא בטיל; ומאי חזית דגמריי מהאיך, ליגמר מהאי! חדוש הוא, ומחדוש לא גמרינן.

תורת הבית הארוך בית ד שער ג דף לא עמוד ב

כלומר חידוש הוא דבעלמא אין מבטלין איסור לכתחילה והכא מבטלין שהרי מבטלין אותו עם האיל לכתחילה. ואיכא למידק אם כן מעיקרא לישני הכא, ולימא זהו היתר הבא מכלל איסור שמבטלין אותו לכתחילה בידיים, ובעלמא אין מבטלין? תירצו בתוספות (שלא לפנינו ולא ידוע לנו איפה הם) דמדאורייתא מבטלין, ודאמרינן אין מבטלין, מדרבנן. והא דאמרינן הכא חידוש הוא הכי קאמר חידוש הוא שחדשה תורה לבטלו משא"כ בעלמא שאעפ"י שמותר לבטלה גנאי הוא לבטלה וכ"ש שאין מצוה לבטלה וכאן אפילו מצוה יש בו.

והרב ר"א ז"ל (ראב"ד) כתב באיסור משהו שלו דאסור מדאורייתא לבטל איסור לכתחילה. ומהכא יליף לה מדקרי ליה לזרוע בשלה חידוש. וא"ת אם כן תהדר קושיין לדוכתא, לימא זהו למעוטי שאר האיסורין דהכא מבטלין ובעלמא אין מבטלין? י"ל דלשון זהו היתר הבא מכלל איסור, קא דייק דזהו הבא מכלל איסור, לשעבר משמע, זהו שבא לפנינו שנתבשל בתוכו איסור, ומתירין אותו. משא"כ בשאר ההיתרין הבאין לפנינו שנתבשל בתוכן איסור שאין מתירין אותו.

פירוש: איזה היתר התורה התירה בזרוע בשלה? ניתן לפרש בשני אופנים:

- א. כאן בזרוע של הנזיר התורה התירה לבטל איסור לכתחילה משא"כ בכל התורה כולה.
- ב. או שהתורה התירה מאכל שבדרך כלל אסור. בכל התורה מין במינו לא בטל וכאן בטל.

רש"י מסכת חולין דף צח עמוד ב

חדוש הוא - דלכתחלה היתר לבטל האיסור.

תוספות מסכת חולין דף צח עמוד ב

לאו למעוטי כל איסורין שבתורה - וא"ת ומאי קושיא דילמא היינו דוקא לענין שאין מבטלין איסור לכתחילה והכא שריי? וי"ל דלשון זהו היתר הבא מכלל איסור משמע מכלל דבר האסור לאכילה.

הראב"ד (איסור משהו פרק ב): "הא דאמרינן דמאן דמבטל איסור במזיד איסורא דרבנן הוא, דוקא שכבר נתערבו מאליהן, או בשוגג דמדאורייתא, לא שנא דבר שבמנין ולא שנא דבר שאינו במנין בטל ברוב, נמצא כשהוא פוצען אחר נפילה כדי לבטלן אינו עובר על דבר תורה, ואינו מבטל איסור תורה, אלא איסור דרבנן, ואפילו הכי קניס ר' יהודה שוגג אטו מזיד. **אבל מאן דמערב בתחלה איסור לתוך היתר אפילו משהו כדי להתירו עובר על דברי תורה**. ממאי, מדאמרי' במס' חולין גבי זרוע בשלה כר' יהודה, ומאי חזית דגמרת מדם הפר ומדם השעיר דמין במינו לא בטיל, לגמריה מהא דבטיל, ושני ליה חדוש הוא ומחדוש לא גמרינן. **כלומר, חדוש הוא שלא מצינו בכל התורה שמבטלין אסור לכתחלה והכא מבטלין, אלמא איסור תורה הוא לבטל איסור לכתחילה**. מיהו היכא דעבר ובטיל, מדאורייתא בטיל ואפילו במזיד, מדרבנן במזיד לא בטיל, בשוגג פליגי ר' יהודה ור' יוסי, וקיי"ל כר' יוסי דאמר בשוגג בטלי".

למסקנה: הרבה ראשונים סוברים שאסור מן התורה (ראב"ד, תוס' לפנינו, תוס' הרא"ש, תוס' ביצה ד ע"ב, ראב"ן, רא"ה, ריטב"א, מאירי, וכן משמע מהרמב"ם טו, כה).
ואחרים סוברים שזה דרבנן (רשב"א בשם תוס' שאינו לפנינו, ר"ן, רמב"ן, אשכול).

ש"ך על שולחן ערוך יורה דעה הלכות תערובות סימן צט סעיף ה

ז (פמ"ג) אין מבטלין איסור לכתחילה. כתב הרשב"א בתה"א בית ד' ריש שער ג' והר"ן פג"ה דהיינו מדרבנן לדעת התוס' אבל לדעת הראב"ד אסור מדאורייתא מיהו בדיעבד גם דעת הראב"ד כמ"ש המחבר וכמ"ש הרשב"א והר"ן על שמו ע"ש ומדברי הרב ר' מנחם עזריה בתשובה סי' כ"ז מבואר שסובר כמ"ד דהיינו מדרבנן:

וכן דעת הרבה אחרונים שזה דרבנן: נודע ביהודה, חקרי לב, פרי מגדים, חכמת אדם. וביביע אומר ח"א סימן ח אות ט כתב שבהגלות לנו דעת הראשונים הרבים האוסרים מן התורה ראוי לחוש לדבריהם.

להוסיף היתר לתוך איסור שהתערב בהיתר לכו"ע הוא מדרבנן כפי שכותב הראב"ד בעצמו:

הראב"ד (איסור משהו פרק ב): "הא דאמרינן דמאן דמבטל איסור במזיד איסורא דרבנן הוא, דוקא שכבר נתערבו מאליהן.

הראב"ד (איסור משהו פרק ב): "הא דאמרינן דמאן דמבטל איסור במזיד איסורא דרבנן הוא, דוקא שכבר נתערבו מאליהן, או בשוגג דמדאורייתא, לא שנא דבר שבמנין ולא שנא דבר שאינו במנין בטל

ברוב, נמצא כשהוא פוצען אחר נפילה כדי לבטלן אינו עובר על דבר תורה, ואינו מבטל איסור תורה, אלא איסור דרבנן, ואפילו הכי קניס ר' יהודה שוגג אטו מזיד.

רש"י נפלו ונתפצעו
- אגוזי פרך אין בטלין אפילו באלף מפני חשיבותן נתפצעו האגוזים של ערלה ואח"כ נפלו לתוך של היתר יעלו.

גיטין נד: תניא נפלו ונתפצעו, אחד שוגג ואחד מזיד לא יעלו, דברי ר"מ ורבי יהודה; רבי יוסי ור' שמעון אומרים: **בשוגג יעלו, במזיד לא יעלו**; והא הכא דמדאורייתא חד בתרי בטל, ורבנן הוא דגזור.

נ"מ 1: אם קונסים שוגג אטו מזיד אם עבר על איסור תורה ? ונ"מ בין הראב"ד לבין תוס'.
לדעת הפר"ח ור"ע איגר: כן. וזה נ"מ בין הראב"ד לבין התוס' ש"ך והגר"א: לא קונסים אפילו לדעת הראב"ד וכן נ"ל שמשמע מדבריו.

הראב"ד (איסור משהו פרק ב): "הא דאמרינן דמאן דמבטל איסור במזיד איסורא דרבנן הוא, דוקא שכבר נתערבו מאליהן, או בשוגג דמדאורייתא, לא שנא דבר שבמנין ולא שנא דבר שאינו במנין בטל ברוב, נמצא כשהוא פוצען אחר נפילה כדי לבטלן אינו עובר על דבר תורה, ואינו מבטל איסור תורה, אלא איסור דרבנן, ואפילו הכי קניס ר' יהודה שוגג אטו מזיד.

רבי עקיבא איגר יורה דעה סימן צט סעיף ה
(ש"ך סק"ז) אסור מדאורייתא. ונ"מ **אם ביטל בשוגג** דלהראב"ד בדאורייתא קנסי' שוגג אטו מזיד ואינו מותר אלא [אם] (ד) כבר נתבטל ברוב עי' פר"ח ופליתי:

פרי חדש על שולחן ערוך יורה דעה הלכות תערובות סימן צט סעיף ה
נמצינו למדים שהמחזור לפסק הלכה מכל מה שכתבתי הוא **דעת הרמב"ם דבמידי דאורייתא קנסינן שוגג אטו מזיד**. ומה שכתב המחבר עבר ובטלו, רצונו לומר דבר חשוב שריסקו ובטלו מתורת חשיבותו דלא אסיר אלא מדרבנן, דמדאורייתא לא שאני לן בין דבר חשוב לשאינו חשוב בכל גוונא בטיל ברובא מדכתיב [שמות כג, ב] אחרי רבים להטות וכדאיתא בסוגיא דהניזקין [נד, ב] וכדלקמן בסימן ק' ס"ק ג' ע"ש. וכן מה שכתב עוד או שריבה עליו מיירי במין במינו שמן התורה בטיל ברובא, **אבל במין בשאינו מינו דשיעור ששים הוי מן התורה** לפי מאי דקיימא לן טעם כעיקר דאורייתא **אף אם ריבה בשוגג אסור הכל משום דקנסינן שוגג אטו מזיד** וכדכתבנא.

סעיף ה: אין מבטלין איסור לכתחלה. ואפילו נפל לתוך היתר שאין בו שיעור לבטלו אין מוסיפין עליו היתר כדי לבטלו. עבר וביטלו או שריבה עליו, אם בשוגג מותר. ואם במזיד אסור למבטל עצמו אם הוא שלו וכן למי שנתבטל בשבילו, ולשאר כל אדם מותר.

שוגג באיסור תורה: מה דעת המחבר אם ביטל איסור תורה בשוגג?

כתב הפר"ח (י"ב) דכל שאיסור תורה ובעין או אינו מינו, לדין טעם כעיקר דבר תורה קנסו שוגג אטו מזיד והמחבר ה"ק עבר וביטלו חתיכה הראויה להתכבד שפצע וריסקו דלא הוה מן התורה דדבר חשוב מדרבנן אסור או ריבה מין במינו דמן התורה ברובא ומדרבנן בלח ס' לא גזרו שוגג אטו מזיד, הא איסור בעין והוא מן התורה שביטלו או באינו מינו אף שוגג אסור.

אבל הט"ז (ז) והש"ך (ח) סוברים דאפילו איסור תורה באינו מינו או איסור בעין שביטל בס' בשוגג מותר ולא קנסו שוגג אטו מזיד. וכך פסק הפמ"ג (משבצות זהב ס"ק ז).

נ"מ 2: לבטל לכתחילה ספק איסור תורה: ספק אם נפל איסור תורה לתבשיל באינו מינו, האם מותר להוסיף.

הפמ"ג (בשפתי דעת ס"ק ז) פסק דאין מבטלין לכתחילה, דלא מיקרי ספק דרבנן כהאי גוונא. אבל הער"ה (ו) התיר משום דלא הוי איסור דאורייתא אלא מערב איסור בהיתר כעין זרוע בשלה דילפי מניה, אבל להוסיף על התערובת לכ"ע אינו אלא איסור מדרבנן.

וגם הרב עובדיה זצ"ל (הליכות עולם ח"ו עמ' רלה) הביא סברת תרומת הדשן (ס' קעא) שהתיר. לפי זה בכל תערובת או"ה שיש בה ספק אם יש בה 60 יהיה מותר להרבות, אפילו במין במינו? שהרי עצם הריבוי אינו אלא מדרבנן ויש ספק אם יש כאן איסור.

תרומת הדשן סימן קעא "... ונראין דאף את"ל דאין דבר זה ברור, מ"מ אין להחמיר שאף אם יטחנו התולעים בטלים בששים בתוך הקמח, ואין זה מבטל איסור לכתחילה כיון דספק הוא אם יתערב שום איסור כלל, וגם אינו מכוי' לבטל, ..."

תרומת הדשן סימן קעא

שאלה: חיטים שהתלעו ושטחום לפני השמש ורחשו מהם הרבה תולעים; ואח"כ חתכו מהן הרבה חיטים לשנים שהיו שלמים מבחוץ ומצאו תולעים בהרבה מהן. יש תקנה לאותו כרי של חיטים לטוחן כדי לאכול ממנו הפת או לאו?
תשובה: יראה דאין לנו תקנה מבוררת, אבל יש תקנה לסמוך עליה בשעת הדחק, כגון שבררו את כל הכרי יפה מכל החיטים הנקובים מחמת התולעים, דבהנהו איכא למיחש שמא עדיין איכא התולעים בהן שפירשו כבר לאויר העולם וחזרו, דהכי כתב ראב"ן וכן ראבי"ה בשם רבינו יואל, דחיישינן הכי בפירות וכן בקטניות פולין ועדשים, מסתמא ה"ה בחיטים דמ"ש. ואף על גב דאיכא כמה גאוני' דכתבו להתיר ולא חיישו בהכי, מ"מ בשל תורה הלך אחר המחמיר. וכ"ת המחמירים נמי לא כתבו דחיישינן אלא היכא דנמצאו תולעים בפנינו, אבל לחוש כולי האי שמא יש מתולעים, ועוד חשש שמא אותם התולעים כבר פירשו מהן וחזרו, נימא דלא חיישינן כ"כ? י"ל הואיל ואיכא ריעותא לפנינו, שהרי רחשו הרבה תולעים מהן על פני השמש וגם אח"כ מצאו בהן תולעים הך חששא דאין בהן מתולעים כמאן דליתא הוא, ולא מיקרי חששא אלא כמו ספק הרגיל דמוציא מידי ודאי. ואדרבה היה נראה להחמיר

דאפי על ידי ברירה לא נתיר, דקשה הדבר מאוד לברור כרי גדול בדקדוק. אלא שמעתי דמקילים בדבר ותולים ההיתר בחד מרבוותא שהתיר בכה"ג, מטעם שאין דרך כלל שיטחנו התולעים כי כאשר שופכים החיטים בתוך האפרכסת כל תולעים שיש נקב לפנייהם שיכולים לצאת רוחשים ובורחים לחוץ דרך דופני האפרכסת מפני קול ונדנוד הריחים. וכן אומרים כל הנכרים הטוחנים שאפי"אם יפלו זבובים או יתושים על אבן הריחים אינם טוחנים כלל אלא ממנו רוחשים חיון. ונראין דאף את"ל דאין דבר זה ברור, מ"מ אין להחמיר שאף אם יטחנו התולעים בטלים בששים בתוך הקמח, ואין זה מבטל איסור לכתחילה כיון דספק הוא אם יתערב שום איסור כלל, וגם אינו מכוין לבטל, וכה"ג כתב א"ח בהלכות פסח כדמבואר לעיל בתשובה על ברירת חיטים לפסח. אפס נראה שצריך לרקד הקמח לאור היום כדי לראות יפה אם נפלו בקמח תולעים שמתו מהבל ואבק הקמח בריחים.

ערך השולחן ו (רבי יצחק טאייב) ובהליכות עולם ח"ו עמ' רלה כתבו להקל.

פרי מגדים יורה דעה שפתי דעת סימן צט ס"ק ז

עיינ בכנסת הגדולה בהגהות הטור אות י"ו הא דאין מבטלים בודאי איסור לא בספק איסור, והראה מקום לסימן קט"ו בש"ך אות כ"ח ולסימן קי"ד [בש"ך] אות כ"א ולהפרישה סימן קט"ו אות ט' ותרומת הדשן סימן קע"א.

אל תטעה לומר בספק איסור תורה שמבטלין, דודאי ליתא [הגהות רעק"א: נ"ב עיין בספרו אשל אברהם על המג"א ס' תס"ז ס"ק ד']. ובמקומות האלו, בחטים מתולעים בתרומת הדשן המבואר בסימן פ"ד [סי"ד] שמא יברחו, ר"ל כי כן הדרך, ואם תמצא לומר ישארו נתבטל, ועוד שאין כוונתינו אלא לטחן,

גוי שביטל איסור

הער"ה ז: אם אמר לגוי להוסיף עליו וביטל את האיסור, אסור לו. אבל אם הגוי עשה מעצמו אפי"א הוא מכירו מותר, וכ"ת כיון שהוא מכירו נגזור שמא יאמר לגוי לבטלו כמו גבי שבת ל"ק דהתם איסור דאורייתא דהיינו למלאת מים מר"ה לרה"י אבל הכא הוי דרבנן דמדאורייתא כבר נתבטל. וכן פסק הזבחי צדק (לה).

מותר לקנות מן הגוי דבר שנתערב בו איסור: כך פסק הז"צ וגם הרב עובדיה בהליכות עולם (ח"ז עמ' פא). ודלא כהרדב"ז שסובר דהוי כמבטל לכתחילה.

ביטל במזיד

אם חשב שהדבר מותר, דינו כשווג (ט"ז), הליכות עולם ז עא).

כל היכא דאמרינן דאסור לו, אסור גם לבני ביתו (פר"ח יג). וכן למי שנתבטל בשבילו דילמא אתי למימר לעובד כוכבים שיבטלנו. ואפי"א לא נעשה לאדם מיוחד אלא על הסתם בשביל מי שירצה לקנות, אסור (ער"ה יב).

ודוקא המאכל אסור, אבל הכלי מותר (ער"ה יא), והז"צ (לא) אוסר.

אם בישל במזיד בקדרה של איסור אינה ב"י דבר של היתר, קנסינן ליה ואוסרין את התבשיל (פמ"ג, הליכות עולם ז עא).

אם אינו מתכוון לבטל האיסור כדי ליהנות ממנו אלא כדי לתקן המאכל (כמו בס' פד דבש שנפלו בו נמלים מותר לחממו ולסננו) או להכשיר הקדרה, אין כאן משום לבטל איסור לכתחילה.

סעיף ו: ביטול איסור דרבנן

ביצה ד: עצים שנשרו מן הדקל לתוך התנור ביום טוב רבה עליהם עצים מוכנים ומסיקן. והא קא מהפך באיסורא! כיון דרובא דהיתרא נינהו, כי קא מהפך בהיתרא קא מהפך. והא קא מבטל איסורא, לכתחלה, ותנן: **אין מבטלין איסור לכתחלה!** הני מילי בדאורייתא, אבל **בדרבנן מבטלין**. ולרב אשי, דאמר: כל דבר שיש לו מתירין, אפילו בדרבנן לא בטיל, מאי איכא למימר? - הני מילי היכא דאיתיה לאיסורא בעיניה, **הכא מקלא קלי איסורא**.

רש"י: והא קמבטל איסור בידים - ותנן: אין מבטלין איסור לכתחלה, דאף על גב דאיסורא בטיל ברובא - הני מילי היכא דאיערב ממילא, אבל לאערובי ולבטולי בידים אסור, דהכי תנן במסכת תרומות (פרק ה',

משנה ט'): "סאה תרומה שנפלה לתוך תשעים ותשעה, וחזרה ונפלה סאה של חולין, אם שוגג מותר, ואם מזיד הפילה לאותה סאה אחרונה, כדי להשלים מאה חולין להעלות את התרומה אסור".

הרשב"א כתב (תורת הבית הארוך ב"ד ש"ג לב.) איסור של דבריהם שיש לו עיקר בדאורייתא אין מערבין אותו בידים כדי לבטלו ואם עשה כן מזיד אסור אבל אם נפל מעצמו ואין בהיתר כדי לבטלו מרבה עליו ומבטלו. איסור של דבריהם שאין לו עיקר בדאורייתא כתרומת וחלת חוץ לארץ מערבין ומבטלין אותם ברוב לכתחלה. וי"א שלא אמרו כן אלא בתרומת וחלת חוץ לארץ אבל לא בשאר האסורים ויש לחוש לדבריהם.

אבל **הרא"ש** כתב דאפי" איסור דרבנן שנתערב אסור להוסיף עליו לבטלו ולא התירו אלא בעצם שנשרו לתוך התנור משום דמיקלי קלי לאיסורא.

השו"ע פסק כהרשב"א **והרמ"א** כהרא"ש.

סעיף ו: איסור של דבריהם, אין מערבין אותו בידים כדי לבטלו. ואם עשה כן, במזיד, אסור. אבל אם נפל מעצמו, ואין בהיתר כדי לבטלו, מרבה עליו ומבטלו. הגה: וי"א דאין לבטל איסור דרבנן או להוסיף עליו. כמו באיסור דאורייתא. וכו' נוהגיו. ואיו לשנות.

למרו, **גם איסור דרבנן שיש לו עיקר מן התורה**, כמו חלב על קדרה של בשר עוף, מוסיף עליו ומבטלו (פרי"ח יז).

דג שנפל לתוך קדרה של בשר

הט"ז (ס' קטז ס"ק ב) כתב דלא מהני ס', דחמירא סכנתא מאיסורא. אבל הפרי"ח והפרי"ת התירו, וכך פסק בהליכות עולם (ח"ז עמ' קפא).

המשך תשובות לשאלות צט ה-ז

שאלה 4: מה דעת הרמ"א במקרה ואומרים חני"ן, האם הוא גם כשלא נודע? ואיך פוסקים להלכה? ט"ז ס"ק יא, ש"ך טו, ש"ד טז.

1. שולחן ערוך יורה דעה הלכות תערובות סימן צט סעיף ה

הג"ה: ... ויש אומרים דאפילו במקום דלא אמרינן חתיכה נעשית נבלה לא מהני ההיתר לבטל, אלא אם נתוסף קודם שנודע התערובת, אבל אם נודע התערובת קודם, לא מהני מה שנתוסף אחר כך. ...

2. פרי מגדים יורה דעה שפתי דעת סימן צט ס"ק טו

הנה או"ה כלל כ"ד דין י' כתב ג' דינים:

א. חומרה: בנודע, אף במקום דלא נ"נ אפילו הכי אסור דקנסו שוגג אטו מזיד כר' יהודא ורבי מאיר [גיטין נד ב]

ב. קולה: בלא נודע אף במקום דנ"נ אפילו הכי לא נ"נ בלא נודע:

ג. קולה: דאפילו חתיכה גופא חוזרת להיות מותר בלא נודע,

והר"ב בדרכי משה הסכים לב' דינים של או"ה: א. בנודע קנסו, ב. ובלא נודע להתיר דלא אמרינן נ"נ, וז"ש הר"ב כאן "וי"א דאפילו במקום דלא נעשה נבילה", ר"ל לא מיבעיא במקום דנ"נ דאין היתר בנודע דנ"נ, אלא אפילו במקום דלא נעשה נבילה אפילו הכי נודע אסור דקנסו. ג. וחתיכה עצמה דהיינו אפשר לסוחטו אף לא נודע אסור הר"ב.

3. ש"ך על שולחן ערוך יורה דעה הלכות תערובות סימן צט סעיף ה

ומ"מ דברי האו"ה והרב צ"ע

נגד א. (סברה): דכיון דקיי"ל חנ"נ א"כ מיד שנתערבה נ"נ ומה בזה שלא נודע מ"מ מיד נחשב כחתיכה נבילה ולא מצינו בשום פוסק לחלק בין נודע או לא. ...

(הוכחה מהפוסקים): משנה בפרק ה' דתרומות "אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון", כגון אם נפל סאה לתוך צ"ט תרומה דלא עלה בו ונעשה הכל תרומה, ואחר כך נפל מן המאה סאין סאה אחת לתוך אחרת, אין צריך מאה נגד כל הסאה, אלא לפי החשבון מה שיוכל להיות מעורב בו תרומה ממה שנפל פעם ראשון, ואין צריך כי אם מאה פעמים נגד חלק אחד ממאה [מ]סאה, לפי שבפעם הראשון נפלה לצ"ט כנזכר לעיל. והקשו כל הפוסקים, נימא בפעם הראשון שנפל נעשה נבלה כולו ויהיה צריך מאה נגד כל מה שנפל שנית, דהא חתיכה נעשית נבילה? ואף אחד מהראשונים לא תירץ שמדובר בלא נודע מהנפילה הראשונה. מוכח מכאן שאין הבדל בין נודע ולא נודע ובכל מצב נעשה נבלה.

נגד ב: תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תרומות פרק ה: רבי אבהו בשם רבי יוחנן כל האיסורין שריבה עליהן שוגג מותרין, מזיד אסורין. ולא מתני' היא? (תרומות פרק ה: סָאָה תְרוּמָה שְׁנַפְלָה לְפָחוֹת מִמָּאָה חוּלִין וְאַחַר כֵּן נִפְלוּ שָׁם חוּלִין וְעַכְשָׁיו יֵשׁ מֵאָה כְּנֶגֶד הַתְרוּמָה) אִם שׁוֹגֵג אִם חוּלִין נִפְלוּ בְשׁוּגָג מוֹתֵר הַתְרוּמָה בְּטִלָּה וְהַתְעַרְבוּת מוֹתֵר וְאִם מִזִּיד וְאִם הוֹסִיף חוּלִין בְּמִזִּיד אָסוּר הַתְעַרְבוּת אִסוּרָה כִּי אִסוּר לְבַטֵּל אִסוּר לְכַתְחִילָה? מִתְנִיתָא בְּתְרוּמָה, אֵתָא מִימַר לֶךְ אִפִּילוּ שְׂאֵר כֹּל הַדְּבָרִים.

ואולי גם הרב חזר בו (לגבי א') ולכך לא כ' דין זה בהגהותיו וצ"ע. ...

4. פרי מגדים יורה דעה שפתי דעת סימן צט ס"ק טו

ועי' השיג הש"ך דאין הלכה כן, הן במה שמיקל בלא נודע דלא נ"נ, ... ובנודע נמי שרי במקום דלא נ"נ בלא בהפסד מרובה ולא קנסו, ...

(מסקנת הפמ"ג): ולהלכה בשוגג אף שנודע לא קנסינו, אבל בלא נודע לענין חתיכה נעשה נבילה בבשר בחלב וודאי אסור מן התורה ובשאר איסורין בהפסד מרובה אין בידי להקל ואף [ש]בנקודות הכסף בנו בהג"ה פקפק עליו, ועיין במנחת יעקב כלל פ"ה אות ל"א, מכל מקום לענ"ד כן :

5. ט"ז על שולחן ערוך יורה דעה הלכות תערובות סימן צט סעיף ה

אבל נלע"ד דברי הטור נכונים מצד מה שזכרתי בסמוך ואין לנו לחוש שמא ניתוסף אחר שנעשה נבילה דלא מחזקינן איסורא ... אמנם אם ידוע להמורה שניתוסף אלא שאין ידוע אימתי בזה ודאי יש לחקור אחר זה אימתי נתוסף. כן נראה לע"ד להלכה אף שרש"ל מחמיר בכל ענין לשאול אחריו מ"מ אין אחר המנהג כלום זולת בדרך שכתבתי כנלע"ד :

שאלה 5. ספק אם נפל איסור תורה לתבשיל שאינו מינו, האם מותר להוסיף? מהם צדדי הספק? עיין פמ"ג ש"ד ז, ערך השולחן ו, מה ניתן להוכיח מתרומת הדשן במקור א. בהליכות עולם ח"ו עמ' רלה.

6. פרי מגדים יורה דעה שפתי דעת סימן צט ס"ק ז

עיין בכנסת הגדולה בהגהות הטור אות י"ו הא דאין מבטלים בודאי איסור לא בספק איסור, והראה מקום לסימן קט"ו בש"ך אות כ"ח ולסימן קי"ד [בש"ך] אות כ"א ולהפרישה סימן קט"ו אות ט' ותרומת הדשן סימן קע"א.

אל תטעה לומר בספק איסור תורה שמבטלין, דוודאי ליתא [הגהות רעק"א: נ"ב עיין בספרו אשל אברהם על המג"א ס' תס"ז ס"ק ד']. ובמקומות האלו, בחטים מתולעים בתרומת הדשן המבואר בסימן פ"ד [סי"ד] שמא יברחו, ר"ל כי כן הדרך, ואם תמצא לומר ישארו נתבטל, ועוד שאין כוונתנו אלא לטחנן,

7. תרומת הדשן סימן קעא "... ונראין דאף את"ל דאין דבר זה ברור, מ"מ אין להחמיר שאף אם יטחנו

התולעים בטלים בששים בתוך הקמח, ואין זה מבטל איסור לכתחילה כיון דספק הוא אם יתערב שום איסור כלל, וגם אינו מכויץ לבטל, ... "

ערך השולחן ו (רבי יצחק טאייב) ובהליכות עולם ח"ו עמ' רלה כתבו להקל.

שאלה 8. מותר השמן שנשאר מנרות חנוכה שנתערב בשמן אחר ואין שישים נגדו, האם מותר להוסיף עליו שמן כדי לבטלו? עיין סימן שו"ע או"ח תרע"ז, ד. כיצד ניתן לישב הסתירה במרן? ענה מסברה. ואח"כ בש"ך יט. מ"ב שם.

8. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעז סעיף ד

הנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשיעור הדלקה, עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו שהרי הוקצה למצותו; ואם נתערב בשמן אחר ואין ששים לבטלו, יש מי שאומר שאין להוסיף עליו כדי לבטלו.

9. ש"ך יורה דעה סימן צט ס"ק יט

יט (פמ"ג) מרבה עליו ומבטלו. קשה דבא"ח סי' תרע"ז סתם המחבר וכתב דמותר השמן שבנר חנוכה שנתערב בשמן אחר ואין בו ס' לבטלו יש מי שאומר שאין להוסיף עליו לבטלו עכ"ל והרי חנוכה אינו אלא מדרבנן גם בב"י שם לא הביא שום פוסק שחולק על זה ושמא יש לחלק דהתם כיון דהוקצה למצותו חמיר טפי ודוחק ... וצ"ע :

10. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעז סעיף ד

(כ) שאין להוסיף עליו וכו' - ועיין ביו"ד סימן צ"ט ס"ו דיש מתירין בכל איסור דרבנן להוסיף עליו אם נתערב ולכן כתב כאן יש מי שאומר:

11. שער הציון סימן תרעז ס"ק ל

(ל) מגן אברהם. ולא העתקתי מה שכתב דאפשר שהוא בכלל דבר שיש לו מתירין, דכמה אחרונים מפקפקין על דבריו בזה:

12. חוות דעת ביאורים על שולחן ערוך יורה דעה הלכות תערובות סימן צט סעיף ו

(ח) מרבה. עיין ש"ך ס"ק י"ט שהקשה מנר חנוכה. ונראה דיש לחלק בין איסור אכילה לאיסור הנאה, דבאיסור אכילה שאינו אסור רק בטעימת טעמא דאיסורא, וכיון דמבטל ליה שוב אינו מרגיש הטעם, מה שאין כן באיסור הנאה כשנוטל ומבטלו הרי נהנה במה שנוטל ומבטלו, ולכך אסור לבטלו, כמו שאסור לפטם בהמה באיסור הנאה דאין לך מבטל גדול מזה, דהא הבהמה תהיה מותרת אח"כ אף שנתפטם ואפילו הכי אסור, שנהנה במה שהבהמה נעשה שמינה בזה, והכי נמי אין לך הנאה גדולה מזה שמרבה ומשביח ההיתר במה שזורק האיסור לתוכו, ומוקצה למצות איסור הנאה הוא, דהא צריך לעשות לו מדורה ולשורפו כמבואר באו"ח שם [סימן תרעז סעיף ד]:

שאלה 9. בדין חוזר ונייעור, מהן סוגיות התלמוד ושיטות הראשונים, וכיצד פסקו הב"י והרמ"א?

13. טור יורה דעה הלכות תערובות סימן צט

איסור שנתבטל כגון שהיה ס' כנגדו וניתוסף בו אחר כך מן האיסור חוזר ונאסר, לא שנא מין במינו או מין בשאינו מינו בין בלח בין ביבש:

14. בית יוסף יורה דעה סימן צט אות ו ד"ה כתב הרמב"ם

וכתב הר"ן בפרק בתרא דע"ז (לו.) אהא דאמר רב דימי אמר רבי יוחנן (ע"ז עג.) המערה יין נסך מחבית לבור אפילו כל היום כולו ראשון ראשון בטל ופסקו הפוסקים דלית הלכתא כוותיה ודעת הראב"ד דאע"ג דלית הלכתא כוותיה לענין יין ביין מיהו גבי יין במים ומים ביין וכן לכל איסור שנימוח כגון חלב ודם וכיוצא בהם הלכתא כוותיה שאם יפול האיסור לתוך היתר מעט מעט שאין בו נותן טעם בשעת נפילה אף על פי שנפל בו איסור כל היום כולו מותר דראשון ראשון בטל וכיון שנתבטל הרי הוא היתר גמור ולא די לו שאינו מצטרף עוד לאיסור אלא אף להיתר מצטרף לבטל איסור הנופל בו לאחר מכאן

אבל הרמב"ן כתב (ע"ז עג. ד"ה והא) דאפילו בשאר האיסורין לא אמרינן ראשון ראשון בטל אלא אם נפל בהיתר איסור מועט אף על פי שנתבטל מחמת מיעוטו אם חזר ונפל שם איסור שבצירופו של ראשון יש בו כדי נותן טעם נאסר היתר זה דהא דחינן לדרב דימי דלא אמרה רבי יוחנן וכיון דאידיחיא לה לגמרי אידיחיא וליתה כלל. וטעמא דמלתא משום דטעמא לא בטיל ואפילו במין במינו דליכא למיקם אטעמא כיון שהשיעור שיש בו כדי ליתן טעם כנגדו שלא במינו, אסור. ואין צריך לומר באיסור המקלח אלא אפילו דמיקטף אסור דחוזר ונייעור וראיות שתי הסברות וטענותיהם כתב שם הר"ן בארוכה ודעתו ז"ל כדעת הרמב"ן מפני שהתוספות כתבו שם

(ד"ה כי אתא) בפשיטות דכל שבא לכלל נתינת טעם חוזר וניעור. והרשב"א ג"כ בתורת הבית (ארוך ב"ד ש"ב

כז ע"ג) הביא מחלוקת זה והעלה שכדברי הרמב"ן ז"ל עיקר :

15. שולחן ערוך יורה דעה הלכות תערובות סימן צט סעיף ו

איסור שנתבטל, כגון שהיה ס' כנגדו, ונתוסף בו אח"כ מן האיסור הראשון, חוזר וניעור ונאסר, ל"ש מין במינו ל"ש מין בשאינו מינו, לא שנא יבש ל"ש לח, לא שנא נודע בינתים או לא נודע בינתים.

16. ש"ך יורה דעה סימן צט ס"ק כא

כא (פמ"ג) לא שנא נודע בנתיים או לא. כ"כ בת"ח כלל פ"ה ד"יי בשם מהרא"י בהגהת ש"ד אבל באמת משמע דלא כ' שם מהרא"י (בהגהת ש"ד ל"ט) דאפי' נודע בנתיים אסור אלא איסור שנותן טעם דכ' שם וראב"י אסור אפי' ידע יראה דמסברת אשיר"י קאמר לה דסברא גדולה היא דכיון דנתרבה האיסור הרי היכר הוא ומרגישין הטעם כו' עכ"ל. אבל באיסור יבש ביבש במין במינו שנתבטל ברוב כשנודע תו לא מצטרף לאסור דכיון דמדאורייתא וגם מדרבנן חד בתרי בטל א"כ כבר נתבטל ואדרבה נראה דגם האיסור מצטרף להעלות ההיתר וכדתנן (פ"ב דערלה) הערלה מעלה את הערלה ומפרש בירושלמי דהיינו בנודע ... וגם מדברי מהרש"ל שם נראה כדעת הרב דאפי' ביבש במינו ונודע חוזר וניעור ונאסר ומה אעשה בטלה דעתי נגד דעתם ובפרט שאני מקיל והם מחמירים אכן בהפסד מרובה וכה"ג אפשר להקל מהנך טעמים דלעיל בשגם ש"ל דמ"ש הרב לא שנא נודע בנתיים קאי אהיכא דצריך ס' וכדכ' ברישא כגון שהיה ס' כו' וכן יש לפרש דברי מהרש"ל שם :

17. פרי מגדים יורה דעה שפתי דעת סימן צט ס"ק כא : הפר"ח אות כ"א התיר אפילו בלח במינו כל שנודע אין חוזר וניעור, ומיהו אם נתרבה ורוב באיסור אסור אף במינו יע"ש. ויראה לי מין באינו מינו אף באיסור דרבנן כל שטעמו נרגש לא מהני ידיעה :